

Informationsturer tema vattenvård vid Saxån-Braån

2011

Ingegerd Ljungblom

På uppdrag av Saxån-Braåns Vattenvårdskommitté

Sammanfattning

Under 2011 har knappt 400 elever och lärare från grundskolan deltagit i guidade informationsturer till sju olika våtmarker och å-sträckor längs Saxån-Braån för att lära sig om vattenvård och Saxån-Braåns Vattenvårdskommittés arbete.

Deltagarna har fått en inblick i landskapets förändring när det gäller ängar, betesmarker, våtmarker och åar och hur förändringarna har påverkat vattenkvalitet, biologisk mångfald och landskapets vattenhållande förmåga. Vi har tittat på anlagda våtmarker och vattenvårdande åtgärder längs ån. Deltagarna har håvat småkryp i damm eller å och fått lära sig om djurens liv, samt deltagit i aktiviteter som att jobba med näringskedjor, boplatser för hotade djurarter knutna till vatten och gå tipsrunda om vattenvård. Material som Saxån-Braåns Vattenvårdskommitté har producerat som Åmansboken, broschyren ”En renare å ett rikare landskap ett renare hav”, samt videon ”Åar och Vattendrag Saxån-Braån” har visats för besökarna. Broschyrer om olika naturområden har delats ut. Åtgärder vid vatten har kopplats till miljömålen och grupperna har fått med sig Länsstyrelsens miljörapport ”Miljötilståndet i Skåne”.

Syftet med turerna är att öka engagemanget och intresset för vattenvård och i förlängningen underlätta för vattenvårdande åtgärder i framtiden. Turerna går i linje med Länsstyrelsens riktlinjer att resurser behöver avsättas för information som ger ökad insikt och engagemang i samhället om varför olika vattenvårdande åtgärder behövs.

Bakgrund

Under de senaste 200 åren har stora förändringar skett i landskapet i Skåne. Förändringar i jordbruket och djurhållningen har gjort att arealen slåtttrade marker och naturbetesmarker har minskat betydligt. För att vinna åkermark har många våtmarker och mängder av småbäckar dikats ut och lagts ner i rör under marken. Åar har rätats ut och sjöar sänkts. Detta har minskat landskapets vattenhållande förmåga och orsakat både översvämningar och torka. De naturliga processer som tidigare renat vattnet har till stor del satts ur spel, vilket har orsakat övergödningsproblem. Den biologiska mångfalden har minskat till följd av förändringarna.

Saxån-Braåns Vattenvårdskommitté är ett samarbetsorgan för de nämnder som har ansvar för miljö- och naturvårdsfrågorna i kommunerna inom Saxån-Braåns avrinningsområde. Kommittén arbetar med ån och dess omgivning ur ett hälso-, miljö-, naturvårds- och naturresursperspektiv samt verkar för att de nationella, regionala och lokala miljömålen som berörs blir uppfyllda. Som exempel kan nämnas anläggande av ett 60-tal dammar, återmeandering av åsträckor, utökning av arealen betesmark och slåtttrade marker invid ån, rekreativåtgärder och åtgärder för fisk.

Syftet med informationsturena är att berätta om hur människan förändrat landskapet under de senaste århundradena, vad detta fått för följder för vattenkvalitet, landskapets vattenhållande förmåga och biologisk mångfald och hur Saxån-Braåns Vattenvårdskommitté arbetar med dessa frågor längs ån. Förhoppningen är att detta i förlängningen kan ge ökat engagemang hos allmänheten och underlätta vid framtida vattenvårdande åtgärder. Turerna går i linje med Länsstyrelsens riktlinjer att resurser behöver avsättas för information som ger ökad insikt och engagemang i samhället om varför olika vattenvårdande åtgärder behövs.

Besökarna tar del av en berättelse om hur utdikningen gick till och vilka följderna blivit. Marieholm.

Damm som tar emot dräneringsvatten från åkermark. Marieholm. Håvning och tipsrunda om vattenvård.

Guidade exkursioner

Totalt har 397 personer deltagit i guidade exkursioner under året till dammar och å-sträckor i Dösjebro, Häljarp, Marieholm, Trollenäs, Asmundtorp, samt Vallarna i Teckomatorp. Fyra grupper från vardera kommun Landskrona, Eslöv, Svalöv och Kävlinge. Huvudsaklig målgrupp har varit mellanstadiet, men även andra åldrar har deltagit.

Till Trollenäs kom två introduktionsklasser med nyanlända invandrare från två olika skolor i Eslöv. Fokus lades på en fin tur ut i naturen! Vi vandrade längs ån på Trollestigen och håvade småkryp i en avsnörd meanderslinga – detta blev höjdpunkten på exkursionen! Eleverna som var i låg- och mellanstadieåldern hittade ryggsimmar, klotmusslor, ärtdykare trollsländelarver, skraddare, vattenscorpioner och posthornssnäckor. Vi lade även in lite kultur i turen och gick en runda kring slottet och caféet. Ledarna lät mycket intresserade av att komma tillbaka med gruppen och tyckte det var smidigt att åka med bussen från Eslöv.

Alla fick broschyren om Trollenäs. Förhoppningen är att även barnen kan locka med sina familjer ut till Trollenäs.

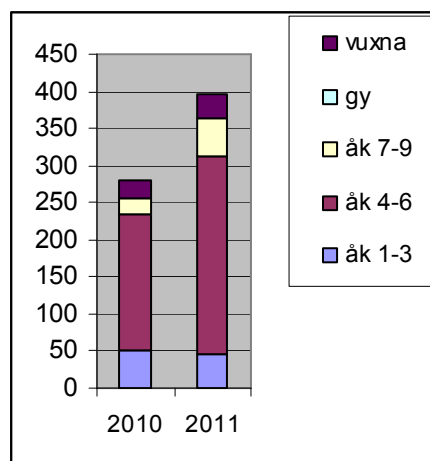

Fig 1: Antal besökare fördelat på ålder.

Till Dösjebro kom fyra grupper. Två grupper från den närliggande Dösjebro skolan – härifrån deltog även elever 2010 – och två grupper anlände med tåg från Barsebäck respektive Landskrona. En av grupperna fick en mycket regnig dag och åkte hem tidigare, men var ändå positiva och intresserade av att komma ut i vår till en dag med bättre väder! Till skillnad från förra året gick nu fär i hagen med dammarna vi brukar besöka. Det var inga problem att vara där ändå och eleverna fick god utdelning i form av olika djur som vattenscorpioner, vattenbin, ryggsimmar, hästglar, trollsländelarver, flicksländelarver, posthornsnäckor mm. Det är både gott om övervattens-, undervattens- och flytbladsvegetation i dessa små dammar. Här finns bl a mycket vattenpest, gul näckros, gäddnate och igelknopp. I omgivningarna och längs ån växer gott om jättebalsamin.

I alla turer ingår en berättelse om hur livet var på 1800-talet och vad som ledde till utdikningarna, samt vad det har fått för konsekvenser för vattenkvalitet och biologisk mångfald idag. Vidare hur man arbetar med detta nu längs ån. I Dösjebro tittar vi på rasbranter. Fördelar och nackdelar med det när det gäller kungsfiskare vid ån (som dock vill ha ostörd boendemiljö också) och att det rasar ner näringsrik jord i vattnet. Vi arbetar med biologisk mångfald i och med att eleverna gruppvis får leta boplatser och bra livsmiljöer för djur som är beroende av vatten. Vi tittar på återmeandringen av ån i Dösjebro och finns det tid så vandrar vi en bit längs ån för att titta på trädplanteringar längs ån mm. Det är fin miljö och bra tillgänglighet i Dösjebro. Elever som bor nära och förväntas vistas i området själva eller med sin familj får med sig broschyren om Dösjebro. Grupper som kommer längre bortifrån får ett par stycken broschyrer, men gärna fler om intresse finns. Miljörapporten, ett ex per grupp, delas ut och vi kopplar arbete vid vatten till miljömålen.

En tur gick till Häljarp med en klass från Glumslöv. Klassen hade varit ute tidigare, men till annat exkursionsmål. Till skillnad från förra året kom vi i år till att håva och titta på livet vid mägerhålet och dammarna inne i betesmarken. Förra året gick där kor och det var inte lämpligt att gå in med grupp. Annars program som ovan.

Två högstadieklasser besökte en dagvattendamm i Asmundtorp (1:31). Dammen ligger invid Braån och Hörstadsbäcken. Samma skola deltog även förra året med elever från samma årskurs. Dammen är uppdelad i två delar som vid torrare perioder inte har förbindelse med varandra. De omges till stor del av kaveldun, vass, vattenmynta, vide och al. Kabbelekan blommar. Gökblomster blommar där på försommaren. Rikligt med vattenpest i ena delen av dammen, medan det redan tidigt på våren fanns rikligt med fintrådiga grönalger i den andra delen. Vi hittade en del djur som dammsnäckor, sländlarver och iglar. Det går att jämföra liv i dammen med liv i ån och bäcken. Meandring i bäcken kan iakttas.

En klass besökte Vallarna i Teckomatorp. Skolan har tidigare deltagit i informationsturer vid ett par tillfällen. Vallarna är ett sanerat område som gjorts om till natur- och friluftsområde och invigdes 2009. Bryggan stod under vatten. Området ligger vid Braån så vi studerade livet både i ån och i dammen. En hel del djur hittades. I Teckomatorp finns även dammen Källs Nöbbelöv 8:13 som bör vara fin att besöka med grupper.

Marieholm besöktes av tre grupper från Stehag (de kom med hyrd buss) samt två grupper från Svalöv (reste med kollektivtrafik). Marieholm är ett mycket fint exkursionsmål. Äldre damm med håvningsbrygga, samt damm som tar emot dräneringsvatten från åkermark ute på en närliggande åker (Sibbarp 2:3). Man får en mycket fin utsikt ut över dammen och landskapet uppifrån backen! Dessa dammar går bra att besöka på hösten då det är stubbåker.

Vid turerna har material som Saxån-Braåns vattenvårdskommitté producerat visats upp, som Åmansboken, broschyren "En renare å, ett rikare landskap, ett renare hav" samt videon "Åar och vattendrag Saxån-Braån". Vi har tittat på miljömålen i Länsstyrelsens årsrapport "Miljötillståndet i Skåne". Deltagarna har blivit tipsade om var de kan hitta mer fördjupningsmaterial samt Länsstyrelsens satsning för skolorna på Biologisk Mångfald.

Flera grupper står på kö som är intresserade av att komma ut nästa säsong.

Häljarp. Eleverna har bildat en näringskedja av djur och växter som man vanligtvis kan hitta vid och i vatten.

Dösjebro. Elever går ner i den gamla rätade å-fåran och ser hur återmeandringen förändrat ån.

Vattenscorpioner, trollsländelarver, posthornssnäckor, hästglar och igelknopp i en damm på betesmark i Dösjebro.

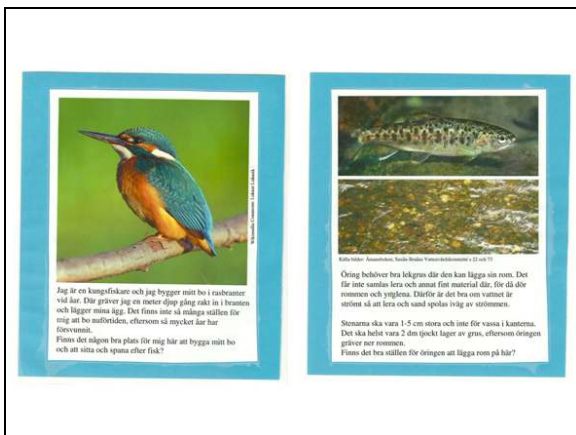
Klass från Teckomatorp besöker Vallarna, ett f d förorenat område som gjorts om till ett natur- och friluftsområde.

Vi letar efter boplatser för fladdermöss och grodor här vid ån! Dösjebro.

Eleverna använder luppar och bestämningsmaterial och vi pratar tillsammans om vad vi hittat.

Vi letar gruppvis efter bra boendemiljöer för djur som är beroende av vatten och har varit eller är hotade. Dösjebro.

Vi tittar på "Åmansboken", "En renare å", videon "Åar och vattendrag", samt Länsstyrelsens material om miljömålen och biologisk mångfald.

För frågor om turerna kontakta:

Olle Nordell 0418-47 06 07 eller Ingegerd Ljungblom, 070-67 31 281, post@naturifokus.se